

FILMFAKTA

Ämne	Biologi, Samhällskunskap
Ålder	Från 10 år (M, H)
Speltid	11 minuter
Språk	Svenskt tal med svensk text
Produktion	Medieinstitutet i samarbete med Solfilm Media
Filmnr	Sol7541

På handledningens sista sida finns en länk till ett **quiz**, där du kan testa elevernas kunskaper efter filmen.

OM FILMEN

Vad är egentligen en pandemi? I den här filmen får Malte en skoluppgift: "att definiera begreppet pandemi och redogöra för dess innebörd". Men det är först när han får hjälp av kompiserna Matilda som arbetet tar fart.

Med hjälp av filmen lär vi oss vad som definierar en pandemi och får exempel på några historiska pandemier, som Digerdöden och Spanska sjukan. Vi får också veta hur pandemier uppstår och försvinner. Vad är skillnaden mellan en pandemi och epidemi? Filmen går igenom begrepp som smittspridning, droppsmitta och vaccin.

Det här är en film för mellan- och högstadielärover när de läser ämnena biologi och samhällskunskap.

KAPITEL I FILMEN

Vad definierar en pandemi? (00:00–03:29)

Historiska pandemier (03:30–05:37)

Om smittspridning – hur den uppstår och försvinner (05:38–SLUT)

LÄROPLANSMÅL

Biologi (åk 4–6)

Kropp och hälsa

- Några vanliga sjukdomar och hur de kan förebyggas och behandlas.

Biologi (åk 7–9)

Natur och samhälle

- Aktuella samhällsfrågor som rör biologi.

Kropp och hälsa

- Vanligt förekommande sjukdomar och hur de kan förebyggas och behandlas. Virus, bakterier, infektioner och smittspridning.

Samhällskunskap (åk 4–6)

Information och kommunikation

- Informationsspridning, reklam och opinionsbildning i olika medier.

Samhällskunskap (åk 7–9)

Samhällsresurser och fördelning

- Hur länders och regioners ekonomier hänger samman och hur olika regioners ekonomier förändras i en globaliserad värld.

Beslutsfattande och politiska idéer

- Aktuella samhällsfrågor, hotbilder och konflikter i Sverige och världen.

VAD ÄR EN PANDEMI?

INNAN FILMEN

Vad vet eleverna redan?

Be eleverna skriva ned eller fundera enskilt kring vad de vet om pandemier. Låt dem sedan diskutera och jämföra sina svar i grupper om 2–3. Be grupperna att berätta sina svar inför klassen, medan du sammanfattar på tavlan.

Ordlista till filmen

Diskutera och förklara begreppen i ordlistan med eleverna före filmen:

Pandemi
Epidemi
Influensa
Virus
Bakterie
Pest
Digerdöden
Spanska sjukan
Asiaten
Covid-19
Smittspridning
Flockimmunitet
Droppsmitta
Vaccin

Diskutera gemensamt era förklaringar samt skriv upp det ni kommer fram till på klassrummets whiteboard/digitala verktyg, för att gå igenom igen efter filmen.

UNDER/EFTER FILMEN

Diskussionsfrågor till filmen

Läs först själv igenom frågorna och planera för hur du ska hantera elevernas svar och diskussioner.

Låt gärna eleverna svara på frågorna under filmens gång, enskilt eller i grupper om 2–4. Frågorna är indelade efter filmens kapitel för att du ska kunna pausa om någon behöver mer tid. Låt eleverna skriva klart sina svar efter filmen, innan du går igenom dem gemensamt och sammanfattar på tavlan.

Vad definierar en pandemi? (00:00–03:29)

- Beskriv skillnaden mellan epidemi och pandemi.
- Vilken organisation är det som beslutar när en utbredd sjukdom ska klassas som en pandemi?
- Vad är det som avgör om en sjukdom klassas som en pandemi?
- Måste en sjukdom vara farlig eller dödlig för att klassas som en pandemi?
- Hur kommer det sig att den återkommande säsongsinfluensen inte klassas som en pandemi?

Historiska pandemier (03:30–05:37)

- Vilken pandemi drabbade världen under medeltiden?
- Hur spred sig sjukdomen först till människor?
- Hur fick pandemin "Spanska sjukan" sitt namn?
- Hur spred sig Spanska sjukan först till människor?
- Hur många människor dog i Spanska sjukan?
- Vilken pandemi bredde ut sig under 1950-talet?
- Vilket virus upptäcktes under hösten 2019?

Om smittspridning – hur den uppstår och försvinner (05:38–SLUT)

- Beskriv hur förloppet med smittspridning av en pandemi kan gå till.
- Förklara varför just pandemier kan bli så farliga.
- Vad är ett vaccin?
- Vad händer i kroppen när du vaccineras?
- Ge några förklaringar till varför en pandemi försvinner.
- Ge några exempel på vad du själv kan göra för att förhindra att bli smittad eller att smitta andra.

Avslutningsvis

- Har du lärt dig något nytt av att titta på filmen?
- Var det något som nämndes i filmen som du vill lära dig mer om?

VAD ÄR EN PANDEMI?

EFTER FILMEN

Vad visste eleverna innan?

Visa sammanfattningen från "Vad vet eleverna redan?". Låt eleverna jämföra vad de visste innan med vad de vet nu. Undersök om det är något de fortfarande är osäkra på och behöver undersöka vidare.

Ordlistan

Gå på nytt igenom ordlistan. Be eleverna ge exempel från filmen som kan fördjupa förståelsen av begreppen. Fråga om de behöver lägga till ord eller begrepp i listan, eller ändra på några förklaringar.

Diskutera tillsammans i klassen

- I filmen kan man se minst en bild på metoder som används för att se om någon är sjuk. Kan ni ge minst ett exempel på en sådan metod?
- Intervjun med läkaren Anton Tallhage är inspelad våren 2020. Då visste man inte mycket om hur utvecklingen av Covid-19 skulle bli. Bland annat nämner han att framtagandet av ett vaccin mot nya sjukdomar "tar väldigt lång tid". Vet ni hur det gick med framtagandet av ett vaccin för Covid-19?
- I filmen nämns begreppet "flockimmunitet" – vad är det?
- Förklara vad "droppsmitta" är för något. Kan ni ge exempel på några sjukdomar som smittar på det viset?

Fördjupning

Dela in klassen i grupper om 2–4. Låt varje grupp välja ett kapitel, ämne eller område som togs upp i filmen att fördjupa sig kring. Det kan till exempel vara:

- **Digerdöden.** När härjade den? Vilka symptom kunde sjukdomen ge? Vad ledde pandemin till, på kort och lång sikt? Finns det pestsjukdomar idag? Är de i så fall lika farliga?
- **Spanska sjukan.** När härjade den? Vilka symptom kunde sjukdomen ge? Vilka var det som drabbades mest? Hur kommer det sig att den kallas "Spanska sjukan"? På vilket sätt hänger tiden den utbröt ihop med att så många dog?
- **Asiaten.** När härjade den? Vilka symptom kunde sjukdomen ge? Vilka blev sjuka? Varför kallas den "Asiaten"? Har du äldre släktingar eller personer i din närhet som är över 70 år kan du fråga dem vad de minns om sjukdomen och dess utbrott.

- **Covid-19.** När härjade den? Vilka symptom kunde sjukdomen ge? Vilka blev sjuka? På vilket sätt hänger begreppen Corona och Covid-19 ihop? Varför kallas den just Covid-19?

Hjälp eleverna att hitta information i böcker och tidskrifter, och ge förslag på relevanta sidor på internet. Låt grupperna berätta sina slutsatser inför klassen. Uppmuntra dem gärna att presentera i både ord och bild, och med hjälp av olika medier. Sammanfatta på tavlan.

Pandemier i en global tid

Idag ser världen annorlunda ut jämfört med på medeltiden då Digerdöden härjade. Dela in er i mindre grupper om 2–3 personer. Diskutera hur vår tid möjliggör för virus att spridas på nya sätt (vilka?) och hur ny teknik och vetenskap möjliggör bekämpningen av smittspridning och nya botemedel.

Varje grupp gör en lista med två rubriker, "+ Pandemi" och "- Pandemi". Under varje rubrik skriver ni upp det ni ser som möjligheter för viruset eller hot mot viruset. Avsluta övningen med att göra en gemensam lista i klassen där ni sammanfattar alla plus och minus som ni kommit fram till.

VAD ÄR EN PANDEMI?

Risker och fördelar med statistik

Statistiken får stor betydelse under en pandemi då den hjälper oss att till exempel se smittspridningen och vilka åtgärder som krävs. Under tiden som Covid-19 pågick hölls regelbundna pressträffar hos bland annat Världshälsoorganisationen WHO och Folkhälsomyndigheten, där aktuell statistik presenterades. Statistiken kunde till exempel röra spridningen i olika länder, antal döda, intensivvårdsbehandlade och smittade. Det kunde också vara vilka grupper som drabbades hårdast etc.

a) Denna fråga skrevs i september 2020. Läs frågorna nedan, och anpassa dem eventuellt för eleverna innan lektionen – beroende på hur situationen kring Covid-19 ser ut.

Låt varje elev skriva ned 2–3 frågor som den vill undersöka. Förslag på frågeställningar kan till exempel vara:

- Hur många har dött i pandemin Covid-19 till dagens datum?
- Vilka åldersgrupper har drabbats hårdast?
- Vilka brukar bli mest sjuka?
- I vilket land har flest smittats?

gå till Folkhälsomyndighetens hemsida och sök reda på svaret.

b) Diskutera det som ni har kommit fram till tillsammans i klassen. Samla era frågor och statistiska svar i ett gemensamt dokument. Glöm inte att ange datum och källa.

c) Det finns risker med statistik också då den kan tolkas och presenteras på olika sätt. Diskutera i klassen olika sätt som ni tror att det går att manipulera och påverka statistik på. Förslag på frågeställningar kan till exempel vara:

- Samma statistik kan se olika ut i olika länder, hur kommer det sig?
- Hur sker urvalet? Både i vilka som är med i det statistiska underlaget och vad till exempel media väljer att lyfta fram?
- Kan man lita lika mycket på statistik från diktaturer som från demokratier? Resonera tillsammans.

Infodemier

Dela in klassen i par. Låt eleverna ta reda på vad begreppet "infodemier" betyder.

Både globalt och i Sverige pågick olika "infodemier" under Covid-19-pandemin. Försök hitta några svenska och utländska exempel på sådana. Diskutera även vilken roll ny teknik spelar i sammanhanget.

VAD ÄR EN PANDEMI?

QUIZ

A.

VAD KALLAS DEN PANDEMI SOM PÅGICK UNDER 1950-TALET?

1. Digerdöden
2. Asiaten
3. Corona
4. Svininfluensan

B.

HUR MÅNGA EUROPÉER BRUKAR MAN SÄGA DOG UNDER DIGERDÖDEN?

1. Nästan alla
2. En av fem
3. Mellan en tredjedel och hälften
4. Drygt en tiondel

C.

VAD BETYDER ORDET "PANDEMI"?

1. Hela världen
2. Panisk rädsla
3. Min sjuka
4. Hela folket

D.

NÄR DU BLIR SJUK I EN PANDEMI SMITTAS DU AV...?

1. Bakterier
2. Penicillin
3. Virus
4. Herpes

VAD ÄR EN PANDEMI?

QUIZ - FACIT!

A.

VAD KALLAS DEN PANDEMI SOM PÅGICK UNDER 1950-TALET?

1. Digerdöden
2. Asiaten - **RÄTT SVAR**
3. Corona
4. Svininfluensan

B.

HUR MÅNGA EUROPÉER BRUKAR MAN SÄGA DOG UNDER DIGERDÖDEN?

1. Nästan alla
2. En av fem
3. Mellan en tredjedel och hälften - **RÄTT SVAR**
4. Drygt en tiondel

C.

VAD BETYDER ORDET "PANDEMI"?

1. Hela världen
2. Panisk rädsla
3. Min sjuka
4. Hela folket - **RÄTT SVAR**

D.

NÄR DU BLIR SJUK I EN PANDEMI SMITTAS DU AV...?

1. Bakterier
2. Penicillin
3. Virus - **RÄTT SVAR**
4. Herpes

KUNSKAPSQUIZ ONLINE

Vi har i september år 2020 skapat en delad Kahoot! som du gärna får använda så länge länken fungerar:
<https://create.kahoot.it/share/vad-ar-en-pandemi-sol7541/4a7fc5c5-a66e-4143-880c-bb69a0930a75>
För att använda quiz:et, klicka på knappen "Play as guest" om du inte har någon inloggning.

